

כשרות שמן קנולה בפסח

שאלה:

האם שמן קנולה כשר לפסח והאם הוא נחשב כקטניות?

תשובה:

בנושא שמן קנולה יש שלוש גישות עיקריות. יש ועדות כשרות שלדעתם שמן קנולה איננו יכול להיות כשר לפסח עקב העובדה שגרעיני הקנולה מעורבים בדרך כלל עם כמות לא מבוטלת של גרעיני חיטה מספיקי גידול השנים הקודמות. אחרים סבורים, שאי אפשר להכשיר שמן קנולה לפסח ע"י הקפדה על סינון הגרעינים לפני מיצוי השמן באופן שהמיצוי יעשה רק מגרעיני קנולה (הסינון מתבסס על המציאות שגרעיני הקנולה גדולים באופן ניכר מגרעיני החיטה). אלא שלדעתם השמן מותר רק לאוכלי קטניות בפסח (ראה את הגדרת הרמב"ם בהלכות כלאים פ"א, ה"ח שכל הזרעים הנאכלים לאדם מלבד חמשת מיני דגן נקראים קטניות). ויש פוסקים הסבורים שהשמן כשר גם למקפידים על איסור אכילת קטניות בפסח (הסיבה להיתר איננה בגלל שגזירת קטניות איננה נוהגת בשמן העשוי מקטניות מכיוון שמדברי הרמ"א באו"ח סי' תנ"ג, ס"א שמותר להדליק בשמן קטניות בפסח מוכח ששמן קטניות אף הוא בכלל איסור אכילת הקטניות. הסיבה גם איננה היתר הראי"ה קוק זצ"ל בשמן שומשומין, מכיוון שהראי"ה קוק זצ"ל התיר את שמן השומשומים מכיוון שבמהלך עשייתו הוא אינו בא בכלל במגע עם מים ולא חשב שיש להחמיר מכיוון שהשמן יבוא בפסח עצמו במגע עם מים. היתר זה לא שייך בשמנים מזוקקים שעוברים במהלך הייצור שטיפות במים או בחומרים המהולים במים ולעיתים יש גם שטיפה בקיטור חי של הגרעינים לפני מיצויים. היסוד להיתר השמן לדעת המתירים הוא מכיוון שגרעיני הקנולה אינם נכללים בגזירת הקטניות מכיוון שגרעיני הקנולה כלל לא היו מוכרים בשעת הגזירה, מכיוון שהגרעינים אינם נאכלים בפני עצמם אלא משמשים כחומר גלם לשמן). בתנובה אין שימוש בשמן קנולה.

יש מוצר הקרוי ויקול הדומה למרגרינה והמיוצר ע"י חברת אוליביה, שהינה חברת בת של תנובה ומוצריה משווקים ע"י חברת תנובה ומוצר זה מיוצר על בסיס שמן קנולה. אנו סומכים על כך שהשמן בו אנו משתמשים אכן מיוצר רק אחרי סינון קפדני של גרעיני הקנולה באופן שיבטיח את נקינותם מגרעיני חיטה לפני שלב המיצוי, כך שאפשר לאשר את המוצר ככשר לפסח.

באשר למחלוקת לגבי הגדרת המוצר כקטניות אנו נוקטים כדעת המחמירים להחשיבו כקטניות, במיוחד שאתח הסיבות לגזרת קטניות הינה המציאות שמדובר בגרעינים המעורבים בדגנים, בדיוק כפי שקורה בגרעיני הקנולה. וכן כתב כבר הטור בסימן תנ"ג באו"ח: "ויש אוסרין לאכול אורז וכל מיני קטניות בתבשיל לפי שמיני חטין מתערבין בהן". ואם אמנם זו הסיבה לגזרת קטניות, הרי שקנולה צראחכה להיות מהמוצרים העיקריים שגזרה זון נוהגת בהם.

הרב זאב וייטמן, בנתיב החלב קובץ ב, עמ' 12